

bilo sram take plače, a države, dežele ni bilo sram določiti je. Ker ni bilo postranskih zaslužkov je morala umirati za lakoto družina ljud. učitelja.

Leto za leto je zavračal ponižne prošnje deželni zbor iz vsakojakih, iz trte izvitih izgovorov, in sicer vedno soglasno v najlepši slogi slovenskih in laških poslancev.

Ko pa je bilo začelo nekaj vreti med slovenskim učiteljstvom, so se zavračale naše prošnje z izgovorom, da niso laški poslanci za izboljšanje. Po dolgem, trnjevem potu prošnji, groženj in boja, strastnega boja na življenje in smrt — smo končno vendar izbojevali nekaj izboljšanja, ki pa še daleč ni toliko, da bi odgovarjalo našemu delu in trudu. Ako bi ne bilo sedanje splošne draginje (le vino je celo preveč pod cenol), bi se dalo izhajati onim, ki nimajo večje družine ne boleznin in ne otrok za šolanje; sicer pa gre trda tudi zdaj posebno onim, ki nimajo postranskih zaslužkov. Posebno trda je, da se mora službovati nad 40 let, a v kljub temu vpokojeneec ne dobi ničesar za stanovanje, ki je v Gorici jako drago.

Priznavam rade volje, da so šol. doklade na Goriškem ne le visoke, ampak celo previsoke: a to ne pomaga nam nič, le davkoplačevalce toži; krivda ni niti na tej, niti na oni strani, ampak država je kriva, ker ne doprinese k bremenom za ljudske šole skoro ničesar. četudi ima glavne besede nad šolo in učiteljstvom. Država je prava „Mica Kovačeva“!

Ako mi dovolite gospod urednik, izpregovorim par stavkov o vaših kranjskih razmerah, ki so na goriškem docela drugačne; le v sramotno nizkih plačah učiteljstva so si enake.

Dolgo vrsto let so se izgovarjali goriški slovenski deželni poslanci, da ni mogoče privoliti v zvišanje plač, ker nimamo deželnega šol. zaloga, ampak le okrajne, v katere se iztekajo le dohodki doklad od izrednih davkov. Učiteljstvo se je bojevalo za izboljšanje učiteljskih plač, naši poslanci pa za deželni šol. zalog.

Na Kranjskem pa ste imeli deželni šol. zalog, a v kljub temu je učiteljstvo še slabije plačano kakor pri nas. To zopet potrjuje naše prepričanje, da naš stan zapostavljajo tuintam, ker ni ljubezni do njega, ampak je tako, kakor sem trdil spredaj, da se komaj trpi kot neko zlo — kakor šolo. Pri vas na Kranjskem je bila na krmilu dolgo vrsto let napredna stranka, ki se je štilila za prijateljico šoli in učiteljstvu, a to prijateljstvo ni segalo tako daleč, da bi bilo izboljšalo gmotno stanje. Dokler je bila ta stranka močna in je imela v deželnem zboru glavno besedo ter bi bila zmožna doseči izboljšanje, ni tega storila, ker ni storiti hotela. Zdjaj pa je odigrala, prvo vjolinjo ji je potegnila iz rok gibčnejša ljudska stranka, ki se ji pravi tudi klerikalna, ker ima glavno oporo v duhovščini. Ta stranka ni prijazna našemu stanu, kakor pravzaprav nobena; nasprotna pa mu je tudi zaradi tega, ker je bilo učiteljstvo do malega v nasprotni stranki.

Kaj pa zdaj? Čuden položaj! Radoveden sem na sklepe božičnega shoda.

Vrnem se zopet k našim goriškim razmeram, kjer vlada ex lex stanje. Manjšina deželnega zbora ima deželnega glavarja dr. Pajerja in podglavarja dr. Gregorčiča; večina hoče imeti pa večino v deželnem odboru. Ker ni bilo mogoče mirnim potom pričeti delovanja v dež. zboru, se je odgodil brez vsakega zaključka; niti odbora ni volil. Torej nimamo niti dež. odbora, pač pa deželni zbor, v katerem z obstrukcijo zabavuje delovanje deželni glavar in njegov namestnik z obema njenima strankama, t. j. laško-napredna in slovensko-klerikalna. To so razmere za bogove! Ogorčenje nad takim početjem je v deželi splošno. Vlada noče razpustiti dež. zbora in razpisati novih volitev, ker so ji dali razumeti, da bi potem ostalo razmerje neizpremenjeno. Ni verjetno!

Kako pa slovensko učiteljstvo? Tudi pri nas je bila napredna stranka v razsulu: vse je kazalo, da zmaga na celi črti klerikalna stranka. V tem pa se je tik pred volitvami ustanovila nova kmetiška stranka, in sicer s pomočjo učiteljstva, ki ji je pristopilo po veliki večini. In tako se je zgodilo, da je izšla kot zmagovalka iz volilnega

boja kmetiška stranka z napredno vred, ker je na volišču vladala med njima edinost.

Zdjaj pa, ko deželni zbor ne deluje, je nastal razpor med klerikalno stranko, ki bi hotel vreti dr. Gregorčiča z Berbučem vred. Ta dva se bojujeta za žive in mrtve z Gabrščkom, ki ga ne moreta trpeti v dež. zboru, a še manj v odboru. Da bo še več zmešnjave, je nastal časnikarski boj še med dr. Tumo in Gabrščkom, med glavnima stebroma napredne stranke in celo med pobratima. Naj čuje zemlja in nebo kardans pobratima poj! Žalostno, a resnično!...

In mi? Ali naj poslušamo prijazno dr. Tumovo pesem o socialni demokraciji ter krenemo za vabljivimi glasovi; ali naj ostanemo pri kmetiški in napredni stranki, pri katerih smo bili doslej? Že doslej je sicer malo, a vendar nekoliko učiteljstva pri klerikalni ljudski stranki; večje število pa je indiferentnih; ostali pa naj se cepimo kar med tri stranke: napredno, kmetiško in socialno-demokratsko?!

Kmetiška stranka je pokazala ob zadnjih volitvah, da ima dovolj življensko moči; a njena organizacija je pod ničlo. Izdaja ubožno glasilo „Naš glas“, ki ne dela časti taki stranki, ki ima celo med deželnimi slovenskimi poslanci večino. Kaj se hoče z glasilcem, ki izhaja komaj vsakih 14 dni in še to iz tuje tiskarne. Resno svetujemo strankinemu vodstvu, naj potrebno ukrene, da zagotovi stranki primerno glasilo, sicer pride razočaranje, ko bo že prepozno.

Taki in enaki so glasovi z Goriškega koncema leta 1908. Da bi bili ugodnejši v novem letu!

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Kakor smo omenili že zadnjič, se je takoj po zborovanju „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ vršil občni zbor zgoraj imenovane organizacije.

Predsednikov nagovor:

Predsednik tov. Juraj Režek:

Slavni zbor!

Prav iskreno pozdravljam v imenu društvenega odbora vas vse cenjene gospodične tovarišice in gospode tovariše, ki ste na naše povabilo zopet prihiteli v tolikem številu k našemu današnjemu zborovanju. Presrčno vam zahvalo na tolikem trudu in požrtvovalnosti! Ali prav je in potrebno, da se oklepamo svojega deželnega stanovskega društva, ki dela ves čas svojega dolgega obstanka le na prospeh šole in učiteljstva. Kar pa smo mogli v tem dolgem času doseči, dosegli smo z združenimi močmi, znamenje, da se te dobre izkušnje držimo tudi v prihodnje, ker resni so postali današnji dnevi za nas bolj kot malokdaj poprej. Zato vam kličem: „Naprej z združenimi močmi!“

Da pa nam je bilo omogočeno zbirati se že skozi cela desetletja k svojim stanovskim zborovanjem in posvetovanjem, zahvaliti se imamo predvsem Njemu, ki nam je podelil usta v o in z njo pravico do skupnega zborovanja, Njemu, ki nam je podpisal in podaril novi šolski zakon, na čigar podlagi se tako lepo razvija naše šolstvo. Veselo so letos praznovali razni stanovi naše širne domovine redki jubilej predobrega vladarja, tega velikega našega dobrotnika in zaščitnika, le učiteljstvu na Kranjskem je grenilo to veselje njegovo čez vse žalostno gmotno stanje, ker kjer vladata glad in beda, tam ni veselje doma. Vendar pa smo gojili v svojih zvestih sreih iskreno željo: da nam Bog poživi, Bog blagoslovi in ohrani premilega vladarja še dolga leta v blagor svojih narodov! (Živio!)

Letos dne 15. septembra je minilo 40 let, kar se je bilo pod vodstvom Andreja Praprotnika, moža blagega spomina, sešlo kranjsko učiteljstvo, da si osnuje „Učiteljsko društvo za Kranjsko“ in sestavi pravila, ki so bila od vlade že dne 18. oktobra 1868. leta potrjena in na čigar podlagi se je vršil potem prvi redni občni zbor. To društvo se je v kratkem potem prekrstilo v „Slovensko učiteljsko društvo“, ker je raztegnilo svoj delokrog tudi na druge slovenske pokrajine, dokler se ni osnovala naša „Zaveza“. Od tedaj pa osredotočuje zopet vse svoje moči in dela za

blagor in razvoj slovenskega učiteljstva in šolstva na Kranjskem. Prihodnjemu društvenemu odboru pa bodi poverjena skrb, ali in kako naj se praznuje ta društvena 40 letnica. Mi vsi pa po besedah takratnega prvega predsednika Andreja Praprotnika skrbimo, „da bode učiteljsko društvo, kakor se je čvrsto rodilo, tudi krepko rastle in živele.“

Dolgo vrsto let, čestita gospoda, trkamo že na vrata visokega našega deželnega zbora za pravično uredbo naših plač, a vedno le zaman. Dolgoletna obstrukcija nesrečnega spomina, ki je prizadela ubogi naši deželi toliko škode, je pritisnila ob zid tudi učiteljstvo in nas pognala v revščino in glad. Draginja raste od dne do dne čedalje bolj, uradnikom in uslužbencem so se medtem plače izdatno izboljšale in povišale, le mi smo ostali — kakor bi bilo zakletol — tam, kjer smo bili še pred dolgimi leti.

Letos so prišli v deželni zbor novi zastopniki, zaupniki revnega ljudstva, od njih pričakujemo, da dajo učiteljstvu, tem vztrajnim ljudskim delavcem za njih zvesto in požrtvovalno delo tudi temu delu primerno in zaslužno plačilo. S trdno nadejo, da bi nam bila milejša že najbližja bodočnost, otvarjam današnje naše zborovanje.

Pozdravljam pa tudi gospoda zastopnika naših dnevnikov, ki kažeta s svojo prisotnostjo veliko svoje zanimanje za naš stan in naše težnje in da cenita trud in delo slovenskega učiteljstva.

Tajnikovo poročilo.

Tajnik tovariš Fran Škulj:

Slavni zbor!

Čast mi je poročati o delovanju našega društva v preteklem letu.

Ker je tovariš predsednik že omenil nekaj društvenega delovanja, hočem biti prav kratek.

Pri zadnjem 39. občnem zborovanju našega društva, ki se je vršilo 29. grudnia 1907 ravnodu, ste poverili društveno poslovanje odboru, ki se je v svoji prvi seji dne 2. januarja 1908 takole konstituiral: Juraj Režek, predsednik; Luka Jelenc, podpredsednik; Fran Škulj, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik. Odborniki: Janko Likar, Andrej Rapè, Josip Gregorin, Anton Likozar, Jakob Furlan. Odbor je imel v preteklem letu štiri seje, v katerih je reševal tekoče društvene zadeve. Vložila se je prošnja po nasvetu tovariša Janka Žirovnika na c. kr. dež. šol. svet, da dovoli učiteljskišnikom 4. letnika udeleževati se društvenih predavanj. Deželni šol. svet je prošnji ugodil z dopisom 18. marca 1908, št. 1319. Društvo je priredilo v preteklem letu dva sestanka z učiteljskišniki, ki sta bila prav dobro obiskana.

Prav bi bilo, da bi se taki sestanki tudi vbodoče prirejali. Pripomniti pa moram, da je moralno vsak društvenik dolžan priti k tem sestankom, to velja zlasti onim ljubljanskim tovarišem, ki se odlikujejo po dosledni odsotnosti vsakega zborovanja in društvenega sestanka.

V 3. odborovi seji se je sklenilo prispevati 20 K kot donesek za Jan Legov spomenik

Delegatom k „Zavezinemu“ zborovanju so bili izvoljeni tovariši: Režek, Rapè, Škulj in Likar.

Tudi o najbolj perečem našem vprašanju, ki se vije kakor morska kača po vseh naših zborovanjih, o fatamorganičnem izboljšanju našega gmotnega stanja, je odbor pri dveh sejah pretresoval. Sklenilo se je, da se uložijo prošnja na deželni zbor, da nam da take plače, kakršne uživa državno uradništvo z vsemi bonitetami IX., X. in XI. činovnega razreda. To prošnjo izdela tovariš Likar. Odbor jo bo uročil v roke dež. poslanca tovariša Gangla, ki se mu izroče tudi resolucije današnjega večernega shoda celokupnega kranjskega učiteljstva.

V 4. odborovi seji se je tudi sklenilo, da se pokloni deputacija slov. dež. učit. društva za vse slovensko učiteljstvo pri dež. predsedniku dne 2. grudnia ter poda vdanostno izjavo ob priliki 60letnice vladanja presvet. cesarja. Poklonitev pa je izostala, ker se ta dan niso deputacije sprejemale.

Moja dolžnost je tudi podati neko skupno sliko o delovanju vseh okrajnih učiteljskih društev. Žal, da vam ne morem o tem ničesar pozitivnega povedati. Razposlal sem „Okrožnico“ z „Izkazi“ vred meseca novembra vsem okr. društvom. Do danes sem prejel 6 popolnjenih izkazov, drugi so na dolgu. Iz teh šestih pa

vam ne morem podati nikake verne slike o delovanju teh društev. — V prvem hipu bi človek obsojal to malomarnost, zlasti zaradi tega, ker nam je vsem znano, da ni društveno življenje in delovanje okr. učit. društev zaspano. To kratko poročilce bi se lahko spisalo. Toda v drugem grmu tiči zajec. Deželno društvo je prišlo ob neko veljavo. Bledelo je in postajalo brezpomembno poleg napredujoče „Zaveze“. Vse učiteljstvo je zadnje čase videlo svoj spas v politiki, a ta ga je kruto varala. Vse stremljenje in vse delovanje naših društev je težilo po vnanjem efektu, pro domo pa se ni storilo ničesar. Organizacije imamo lepo, da se nam čudijo drugi stanovi. Da, lepo, ali pa nam donša tudi dobrih sadov? Podobni smo nekako oni „zlahtni“ dami, zaviti v kožuho, oblečeni v svilo, a doma nima njen otročiček srajčke. Kaj hočem s tem reči? — Vsem vam je znano, da se nam pri vnebovpijoči gmotni revščini gode, rekel bi, vsak dan nasilja vse vrste. Upreza se nas vedno bolj in bolj v verige birokratizma. Vkljub temu, da imamo vse izkušnje za seboj, ne znamo ničesar na didaktičkem kakor na pedagoškem polju. Upreza se učiteljstvo v vsako delo, kadar se le komu zahoče — in to brez plačol. Naše delo se vedno bolj otežuje, bližamo se že časom, ko se bo z učiteljstvom razpolagalo, kakor s šahovimi kipeci.

Tovariši, odpora ni nikjer! Molče s krvavečim sreem klonimo duha in vrat nastavljamol morda s kletvico na ustnih, a vendar molče — vsakemu jarmu. Tovariši, društvo, ki bo nam priborilo to notranjo stanovsko svobodo, notranji stanovski ponos in ugled napram oblasti, to društvo bo rešilo učiteljstvo spon in birokratske suznosti. Poklicano je deželno učiteljsko društvo, da reši to nalogo. Loti naj se tega dela in oklenila se ga bodo okrajna učit. društva tako, kakor zasluži; društvo, ki štiti vse in poedince, kakor čuva dobra mati svoje dete. Dal Bog, da bi se začelo delati „post tot discrimina rerum“ vbodoče za ojačenje naše stanovske notranje zavesti, našega stanovskega zanosa, ki bo najtrdnješa veriga naši organizaciji.

S tem končam ter prosim, da naj blagovolji slavni zbor vzeti na znanje moje poročilo. (Odobrovanje.)

Blagajnikovo poročilo.

Blagajnik tov. Jakob Dimnik:

Dohodki.

Društva so vplačala za l. 1907 K 30-80, za l. 1908 pa K 34-45, skupaj K 65-25, obresti od Jos. Travnove zapuščine K 225-—, Jos. Tr. zap. 2 1/2 l. obrestim K 5100-—, delež Učit. Hran. K 55-—, vloga v Učit. Hran. št. 11 K 20-48, skupni znesek K 5465-73.

Izdutki.

Učit. konviktu se je vrnilo K 255-—, blagajniški izdatki K 94-90, skupni znesek K 319-90.

Dohodki K 5465-73

Izdutki 319-90

Gotovina K 5145-83

Volltev.

Odbor dež. slov. učit. društva se je sestavil tako: Juraj Režek, predsednik; Luka Jelenc, podpredsednik; Fran Škulj, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; odborniki: Jakob Furlan, Josip Gregorin, Andrej Rapè, Ivan Šega in Fran Štefančič.

Okrepimo svoj narod!

—P— Za razvitek vsake iznajdbe je bilo treba najprej človeku svobodnega duha. Človek s svobodnim umom je zamogel šele opazovati prirodne moči in tudi samega sebe. Spoznal je, da je on gospodar na tej zemlji. — Razmotrival je razne stvari in prikazni ter s tem odkril vso skrivno moč, o kateri se dandanes ne čudimo in tudi ne pripisujemo več iste sile delu kaki človeškemu duhu nevidni moči, kakor se je verovalo v starem in srednjem veku. Pa tudi novejši vek ne dela v tem izjeme, zlasti pri ljudeh, ki so fanatizovani z rznimi strahovi, ki jih pa sami sploh ne poznajo, ker jih niso nikdar videli. Tega pa ne oporekam, da strah ni lepa reč, a ga je treba prej spoznati s pomočjo resnice.

Kje pa naj iščemo resnico? Gotovo v stvarnem delu. Da, zakaj edino stvarno delo učiteljstva more dvigniti človeškega duha na višjo stopnjo, kjer bo mogel naš preponični

slovenski narod premagovati vse nazadnjaške elemente.

Zaveden, svoboden Slovenec se bo lahko boril proti vsem sovragom.

Poglejmo v zrcalo resnice — v občo zgodovino — videli bomo, da je moral naš narod veliko pretrpeti v preteklih stoletjih. Nič boljše se mu ne godi tudi še danes v prosvetljenem 20. stoletju v civilizovani Avstriji.

Dobro znamo, kako so naše prednike trpili in jih izkoriščali ravno isti sovražniki kot danes.

Kako naj se borimo, da zmagamo? Dragi mi, edino s tem, da pojdemo odslej vsi na narodno delo, na kulturno polje, kjer je treba deliti zdravega semena narodu, da se kolikor možno prej dvigne na višjo stopnjo omike.

Ne držimo rok križem, temveč pojdimo med narod!

Posnemajmo Čehe, ki so že deloma vse to premagali, kar nismo mi niti začeli.

Bratje in sestre, na delo! Poglejte in prečitajte še enkrat Peskovo brošuro „Na delo med ljudstvo“ in članek „Okrepimo svojo organizacijo“.

Če imamo še kaj zavednosti, naprej in ne nazaj, a tudi čepeti ne doma! Posnemajmo sovražnika!

Če bomo delali, bo pomagano nam in narodu. Z delom si pridobimo prijateljev.

Podlaga vsemu znanju je šola in z njo prava vzgoja. Šola bodi ljudem pravo svetišče, v katerem pridobi človeška duša zdravo hrano za življenje.

Gojenja otrok pa ne more opravljati sam učitelj, ampak na strani mu morajo stati tudi zavedni starši šolske mladine.

Starši in učitelji morajo vzajemno nastopati pri vzgoji otrok, ako hočemo imeti boljše bodočnost.

V zadnjem času se je preskrbelo ponekod za pravi stik med šolo in domom. In to se je storilo z rodiljskimi sestanki in pa z izdajanjem lista „Domače ognjišče“ in „Naša bodočnost“.

Ker sem spoznal neprecenljivo vrednost tega lista za naše starše, zato sem sklenil, da pridobim v svoji občini vse starše šolskih otrok za naročnike „Dom. Og.“ To se mi je tudi posrečilo. Kako pa? Spisal sem iz razrednice vse starše na polo papirja, vzel par „D. O.“ s seboj ter šel od hiše do hiše po vsaki vasi, kjer so imeli šolodolžne ali tudi mlajše otroke.

Ko stopim v hišo, me kar začudeno pogledajo, kako da prihajam k njim. Jaz ne bodi len, vzamem nabiralno polo in „D. O.“ v roke ter jim v kratkih besedah povem namen svojega prihoda.

Vsi se razvesele mojega nasveta in rečejo: „Tega je treba nam — prave vzgoje! Čim več človek zna, tim boljše je za njega. Naročili bi se že prej, če bi o tem vedeli!“ Povsod so me z veseljem sprejeli.

Vpisalo se je za „Domače ognjišče“ 40 (štirideset) staršev naročnikov. To so vsi, ki imajo otroke.

Torej, dragi kolegi in kolegije, če naberete vsak v svoji šolski občini vsaj toliko naročnikov za „D. O.“, sem gotov, da se v nekoliko letih mnogo izpremenijo in poboljšajo razmere v našem narodu. Vsi troji bodo šli premagani iz panja!

Ljudstvo bo samo spoznalo po dobrem delu, da so učitelji njegovi prijatelji.

Želel bi, da bi tudi nadalje, vsaj še eno leto bila priloga listu „Naša bodočnost“, ki jo naj starši mladine tudi spoznajo, da jo pozneje tudi lahko naroče svojim otrokom.

Še je čas! Stopite vsi na noge v teh dneh, da preskrbite novih naročnikov za „Domače ognjišče“.

Čuvajmo svojo deco!

(S Koroškega.)

Na Koroškem živi blizu 370.000 prebivalcev, od katerih je 120.000 Slovencev, drugi so pa Nemci. Iz dejstva pa, da Nemci toliko števila Slovencev ne pustijo več veljati, razvidimo, kaj oni žele. Nemci hočejo naš slovenski jezik popolnoma iztrebiti, nas Slovence prejalislej ponemčiti, to pa v prvi vrsti s tem, da dobijo nemški učitelji, uradniki in trgovci med nami dobre življenske pogoje, ne da bi se jim bilo treba priučiti našemu jeziku. Katerih sredstev se Nemci v doseg tega neblagoga cilja že poslužujejo, ni vsakemu znano;

zato si oglejmo to početje naših sosedov ter iščimo dalje sredstva zoper protinaravno ponemčevanje in narodni naš pogin. Boj Nemcev proti nam se vrši že od pamtveka. Vprašajmo se, jeli boj neizogiben in morda za Nemce potreben? Ali ni mogoče, da bi obe narodnosti že enkrat sklenili mir in se sporazumeli? Ali ne bi bilo to za prebivalce naše dežele v gospodarskem pogledu najkoristnejše? Da, gospodarsko koristni bi bil mir med obema narodoma ne samo za Slovence, ampak tudi za Nemce, toda pri ponemčevanju Slovencev trpi nemško prebivalstvo neznatno malo, skoraj bi rekli, nobene škode, še več, celo dobiček imajo pri tem, da dobi nekaj izobraženih Nemcev dober kruh med nami. Vrhutega se vrši ves boj proti nam, mehkeemu narodu, tako lahko, gladko, brez posebnih denarnih stroškov na strani Nemcev in poleg tega služi boj še v njih lastno zabavo. Zategadelj ni misliti, da bi Nemci sami od sebe opustili ta boj, nehal bo šele, ko bodo enkrat vsi Slovenci spoznali, kaj je zrno, kaj pleve, kaj dobro, kaj slabo, kaj jim koristi in kaj le škoduje. Šele ob tem spoznanju bo naš narod zahteval enoglasno ter dosledno svoje postavne in naravne pravice, ki se mu bodo, skoravno nerado, morale dati. Koliko bi bili lahko mi Slovenci v gospodarstvu in sploh v kulturi dosegli, če bi se ne izgubilo toliko dragocenih moči v boju zoper ponemčevalne poizkuse Nemcev in če bi imeli v resnici ljudske šole v pravem pomenu te besede. In tudi Nemci, čeravno mislijo, da so že na vrhuncu kulture, bi imeli še marsikaj potrebnejšega ukreniti, nego Slovence izpodrivati in oškodovati. Delali bi naj med svojim narodom proti kugi pijančevanja, poučevali nevedneže, podpirali ubožce ter sploh s poukom in z denarjem skrbeli za duševno in telesno blaginjo svojih narodnih bratov. Toda Nemci danes niso pristopni za tako razmišljanje! Geslo nemške politike je danes le podjarmljenje Slovencev, ponemčevanje dežele, izpodrivanje Slovencev s slovenske zemlje. Vse je na to preračunano. V tem smislu delujejo naše utrakvistične šole, vsa nemška društva, vsi uradniki, učitelji ter ves nemški kapital. Mir bi si mi koroški Slovenci mogli kupiti danes le za eno ceno: če se odredimo v prid Nemcev vsaki bodočnosti, vsaki samostojnosti kot narod. Slovence bi se moral vsemu odreči ter pomagati celo Nemcem nasproti lastnim slovenskim rojakom do zmage. Tako je danes stališče nemške politike in s tem moramo računati in po tem urediti vse naše korake. Sramotno je sicer za veliki nemški narod, da ne išče svoje velikosti in svojega napredka sam v sebi, ampak v tem, da ovira bolj šibke narode v napredku in na njih izkuša svojo moč; toda to je dejstvo, ki ga mi Slovenci, ki smo dobri in še preveč miroljubni, ne bomo izpremenili, a ga tudi ne moremo in ne smemo mirno prenašati. Še jastreb, torej neumna žival, se postavi naravnost divje v bran, če mu hoče oropati kdo mladiča iz gnezda, In mi Slovenci naj bi se ne smeli braniti, če nam Nemci jemljejo slovensko deco v nemške šole in jih tamkaj oskrnijo na njih narodnem značaju ter delajo iz njih zasramovalce slovenskega materinega jezika in slovenskih žeg? Res da je marsikomu dobro in koristno, če zna nemški toda iz zgolj ljubezni do nemščine ne smemo zamenjati ali celo zavreči svoje mile materinščine! Saj se morajo tudi Nemci kakor drugi narodi učiti tujih jezikov, a vzlic temu ostanejo le zvesti svoji materini besedi, ker je ne le pametno, ampak tudi značajno in moralno, ker ako zahteva vsakega dolžnost, da ne zabi naroda, iz katerega je izšel. Za vsako ceno moramo varovati svoj narodni značaj in posvetiti vso skrb zlasti dobri, v narodnem pogledu pravični ljudski šoli!

Čeravno nočemo biti sovražniki Nemcev, moramo pa sovražiti ter obsojati njih nazadnjaštvo in njih prokletstva vredno početje, da hočejo slovenskemu narodu odtujiti njegovo mladino in tudi nezavedne naše rojake. Napraviti hočejo iz njih zaničevalce slovenske besede ter posebno nasprotnike izobraženjših Slovencev, ki se potegujejo za pravice slovenskega naroda v šoli, v uradih in v vsem javnem življenju.

Kakor se Slovincem lepo prilega miroljubnost, prizanesljivost in mehkota srca v zasebnem življenju in v javnem občevanju s prijatelji, znanci in z drugimi ljudmi, toliko

nam te lastnosti škodujejo. Če se jih držimo, kadar se imamo potegovati za političke pravice in koristi. Pomislimo vendar, da se v politiki ne delijo milodari, posebno malim strankam ne; ko se s prošnjami ne dobimo svojih pravic, nam ne preostaja drugega, kakor da dosledno in odločno terjamo vse, kar nam gre po postavi!

Italijansko vseučiliško vprašanje in Slovani.

Pod tem naslovom priobčuje zagrebški „Obzor“ zanimivo pisan članek, v katerem pisec kaj primerno označa vplivanje italijanske vlade na reševanje italijanskega vseučiliškega vprašanja. To vprašanje — pravi — se odteza sklepom predstaviteljev avstrijskih narodov in voditeljev avstrijske notranje politike. Italijansko javno mnenje na tej in oni strani že proslavlja zmago irredente in njenega glavnega pokrovitelja: italijanskega ministra Tittonija. Italijani smatrajo, da se kmalu pojavi v Trstu italijansko vseučilišče, ravno v Trstu in to kot žrtev avstro-italijanskemu zavezništvu.

Ali o tem bo vendar še govora v avstrijskem parlamentu. A če tudi vlada vendar dobi večino za svojo politiko tesnosrodnosti in izdajstva na slovanskih interesih, pa bodo primorski Slovani imeli vsaj to zadoščenje: v primernem času prodere v javnost resnica o prekrasnih razmerah primorskega Hrвата in Slovence, ki jih vzdržuje avstrijski zistem. Obenem bo tudi prilika, da se širša slovaška javnost opozori, na pravi pomen Trsta za južno in severno Slovanstvo. Ako se posreči razpršiti stari predsodek v slovaškem svetu, da je Primorje, posebno pa Trst, čisto italijanska narodna posest, kjer nimajo Hrvatje in Slovenci prav ničesar iskati, moramo dobiti kompenzacijo za udarec, ki nam prihaja preko Dunaja — iz Rima.

Narodna zavest v Primorju se je razvila naglo in povsod v obliki neizprosne borbe za revindikacijo. Zato so Italijani proglasili svoj „Trieste o nulla“. Primorski Slovani ne morejo ostati pasivni in se ne smejo dati zavesti o zatrevani „pravičnosti“ italijanske „kulture“ zahteve, zakaj tu gre v resnici za narodno borbo dveh plemen.

Članek zavrača potem temeljito in nepobitno znano italijansko kleveto, kakor da bi bili mi pandurji avstrijske vlade. Smo-li avstrijski pandurji, ako se borimo za izvedenje svojih teženj! Mi ne moremo dovoliti, da bi prišel italijanski element do tolike političke sile, da bi mu ne trebalo niti računati več z nami. Naš odpor ni naperjen proti kakemu italijanskemu kulturnemu vprašanju, ampak le proti geslu „Trieste o nulla“.

Članek dokazuje tudi opravičenost junktima med italijanskim vseučiliškim in našim šolskim vprašanjem.

Zaključuje pa: Ne, samoubojstva nočemo izvršiti. Ako podležemo, podleči hočemo z orožjem v roki. Ali naši borbi se smehljaja zmaga. Za obupavanje ni razloga. Mi se borimo za pravično stvar: za svojo kožo, za pogoje slovaškega obstanka v Primorju in posebno v Trstu. Mi računamo na uresničenje idealov vsespupne domovine. Toliko njim, ki jim ni prav, da — smo živi!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj ima svoj glavni zbor v nedeljo, dne 10. prosinca 1909 ob 10. uri dopoldne v šoli na Zidanem mostu po sledečem dnevnem redu:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi in društvene zadeve.
3. Tajnikovo poročilo o društvenem delovanju v minoletem letu.
4. Blagajnikovo poročilo o stanju društvene blagajne in volitev dveh računskih pregledovalcev.
5. Volitev novega odbora.
6. „Naš položaj.“ Predavanje tov. Peska.
7. Določitev društvenine za l. 1909.
8. Določitev knjiž in časnikov, na katere se bo društvo naročilo.
9. Reorganizacija soc. odseka.
10. Slučajnosti in nasveti.

Slovenjebistriško učit. društvo ima v četrtek, dne 14. prosinca t. l. ob 10. uri predpoldne v čitalnici v Slov. Bistrici občni zbor z naslednjim vzporedom:

1. Zapisnik.
 2. Dopisi ter letno poročilo predsednika.
 3. Poročilo blagajničarke.
 4. Poročilo socialnega odseka.
 5. Volitve.
 6. Slučajnosti.
- K polnoštevilni udeležbi vabi društveni odbor.

Učiteljsko društvo za pol. okraj Ljutomer ima svoj občni zbor v četrtek, dne 14. januarja ob 10. uri predpoldne v Ljutomeru. Vzored:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Dopisi.
3. Poročila tajnikovo, blagajnikovo, knjižničarjevo in pevovodjevo.
4. Volitev novega odbora.
5. „Nekoliko naše organizacije“ poročila J. Tomažič.
6. Slučajnosti.

Častna dolžnost vsakega člana je, da se udeleži obč. zbora. — V slučaju slabega vremena se zborovanje preloži. Odbor.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico ima svoje glavno zborovanje dne 14. januarja 1909 ob pol 11. uri. Ob 10. uri odborova seja. Dnevni red:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Poročila o društvenem delovanju v minuletem letu.
4. Volitev društvenega odbora.
5. Predlogi, nasveti i. dr. Imenom odbora

Požegar, t. č. načelnik.

Učiteljsko društvo za šentlenarski okraj ima svoj občni zbor v četrtek, dne 14. januarja 1909, ob 11. uri dop. v Št. Lenartu s sledečim dnevnim redom:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Poročilo o delovanju v okr. šol. svetu (tov. Škrjane).
4. Letno poročilo tajnikovo in blagajnikovo.
5. Volitve.

Pričakujem polnoštevilno udeležbo že zaradi 5. točke, ako Vam je drugače vseeno, ali se vidimo kdaj ali ne. S tem pa ne delam zase reklame, ker zaradi slabega zdravlja predsedništva pod nobenim pogojem prevzeti ne morem.

Želim veselo in srečno novo leto vsem, samo 14. jan. nedošlim brezbriznežem ne.

J. K o p i č, predsednik.

Srednjėsolski vestnik.

** Odlitovanje. Profesor v Celovcu dr. Jakob Šket je dobil povodom upokojitve naslov vladnega svetnika. — Naslov šolskega svetnika je dobil Gustav Novak, profesor na goriški gimnaziji.

** Idrijska realna podzavljena. V državnem proračunu se nahaja tudi postavka o podzavljenu mestne realke v Idriji.

** Doklade za zasluge na znanstvenem in pedagoško-didaktičnem polju sta dobila šolski svetnik in profesor na nemški gimnaziji v Ljubljani Alfonz Pavlin ter šolski svetnik in profesor na II. drž. gimnaziji dr. Janko Bezjak, in sicer vsak po 400 K.

** Iz profesorske službe. V VII. čin. razred je pomaknjen profesor na učiteljsku v Ljubljani Anton Funtek, in sicer s 1. januarjem 1909. — Provizorični glavni učitelj na učiteljsku v Kopru Fran Verbič je dodeljen v službovanje I. drž. gimnaziji v Ljubljani. Suplent na realki v Ljubljani dr. Josip Jerše je imenovan veroučiteljem na nemški gimnaziji v Ljubljani.

Književnost in umetnost.

Spomini na francosko dobo. Ob stoletnici Napoleoneve „Ilirije“ namerava Matica Slovenska izdati „Zbornik“ o zgodovini naših dežel v tedanji dobi. Važen zgodovinski vir pa je vestno sporočilo narodovo, ki se izraža v raznih pripovedkah, anekdotah, pesmih. Zdaj je še najti mnogo blaga te vrste med ljudstvom, a skoro bode izginilo popolnoma. Da otme pozabljivosti ljudske spomine na francoske čase, je sklenila Matica, jim posvetiti posebno knjigo. — Zato nujno prosi svoje člane, da bi blagovolili sodelovati pri nabiranju tega narodnega blaga. Vpovečati je zlasti: pripovedke o bojih s Francozi, narodne pesmi o Napoleonu in Francozih, pregovore, pisma in zasebne rokopišne podatke, krajevna imena, narodne izraze (morda tudi običaje), ki so francoskega izvora (n. pr. „mër“, „fronk“), tudi podobe, orodje, knjige in napise iz francoske dobe, izkratka vse, kar je še preostalo sledov nekdanjega francoskega vpliva na zgodovinski razvoj našega naroda. — Iz črnomaljskega okraja nam je že došla zbirka takih spominov; treba jo je le še izpopolniti s poročili iz drugih krajev naše domovine. Vsako poročilo bode dobro došlo. One gospode in društva, ki bi hotela prevzeti nabiranje tega gradiva v svojem okraju, prosimo, naj naznanijo svoja imena „Matici Slovenski“ v Ljubljani. — Odbor „Matic Slovenske“.